

ION FRĂȚILA

Cele mai alese virtuți ale poporului nostru, demonstrate în veacuri de triste și de zbucium, își află o strălucită continuare și dezvoltare în Partidul Comunist Român, care, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu „...este continuatorul luptelor seculare duse de poporul român pentru neatinerea țării, pentru formarea națiunii române și a statului național unitar, pentru accelerarea progresului social și înaintarea României pe calea civilizației”.

Identificându-se cu idealul maselor, de-a lungul unei jumătăți de secol, cei mai buni fii ai țării, ai clasei muncitoare, cutezători inspirați și animați de un patriotism inegalabil, strînși sub steagul și idealul Partidului Comunist Român, au dus o luptă titanică pentru ca îndrăzneala revoluționară să cuprindă țara, iar visurile să capete contur.

Județul Hunedoara, deosebit de bogat în fapte istorice, se poate mindri cu o tradiție îndelungată de luptă a clasei muncitoare, după care va rămîne pentru totdeauna înscrisă cu litere durabile în istoria proletariatului și a poporului român.

Aici, unde în urmă cu peste două mii de ani, Decebal, în fruntea oastei dacilor, își apăra libertatea pînă la sacrificiul suprem, unde Iancu de Hunedoara va făuri planuri de luptă pentru eliberarea popoarelor subjugate, unde Horia va ridica poporul la luptă cerînd nobilimii îngrozite, libertate socială și națională și unde, peste cîteva decenii, în 1848, masele populare conduse de Avram Iancu, Axente Sever, I. Buteanu s-au ridicat pentru aceleași idealuri, s-a creat și s-a dezvoltat un puternic detașament al proletariatului, care a imprimat un nou aspect, revoluționar, luptei de eliberare socială a claselor și păturilor exploatate. Luptele de răsunset ale minerilor din Valea Jiului, ale celor din Munții Apuseni, ale muncitorilor de la Hunedoara, Călan și Simeria trezesc în inimile noastre un puternic sentiment de mîndrie, ne însuflețesc în muncă și luptă pentru grăbirea mersului înainte, pe calea luminoasă a socialismului și comunismului, întărindu-ne încrederea în victoria măreței cauze spre care ne conduce cu fermitate și înțelepciune partidul.

Memoria scrisă în documentele vremii, aduce în fața ochilor noștri nenumărate mărturii compuse din programe, manifeste, statute, informări, rapoarte, fotografii etc., care reflectă o vastă activitate a comuniștilor pentru organizarea și conducerea muncitorimii hunedorene în luptă: greva generală din octombrie 1920, constituirea primelor nuclee comuniste în centrele cu veche tradiție revoluționară — Petroșani, Lupeni, Vulcan, Călan, Hunedoara —, lupta muncitorimii în perioada crizei de supraproducție din 1929 — 1933, lupta împotriva fascizării țării și pentru crearea Frontului antifascist etc. Ele dau posibilitatea înțelegerii convingătoare a luptei eroice, pline de abnegație a comuniștilor — mulți dintre ei fii ai acestor meleaguri — pentru înfăptuirea idealurilor de veacuri ale clasei muncitoare.

Iată ce se spune, spre exemplu, într-un raport al organelor de represiune, întocmit la 27 iunie 1931, referitor la mișcarea comunistă din județ: „Regiunea Valea Jiului, cunoscută ca o regiune locuită de o populație mixtă, în majoritate mîneri, din toate colțurile țării, este mereu expusă propagandei și agitațiunei comuniste. Dintre localitățile cele mai expuse acestei propagande sînt Petroșani, Vulcan, Lupeni, Lonea și Petruța. Criza de lucru, numărul mereu crescînd al șomerilor și mizeria în care se găsește muncitorimea în urma reducerii zilelor de lucru și cîștigului minimal sînt tot atîția factori care accelerează succesul propagandei comuniste” — și mai departe — „propovăduitorii ideilor comuniste lucrează în mod clandestin și individual, răsîndind mai ales noaptea, manifeste și instruc-

țiuini, tălmăcindu-le conținutul și dînd îndrumări asupra modului cum trebuie executate. Din instrucțiunile trimise de centrul comunist de la București organizațiilor comuniste semnalate prin diferite rapoarte ale noastre, se poate constata că acestea nu sînt expediate direct la adresa capilor mișcărilor comuniste, ci pe adresa unor cunoscuți ai acestora, pentru a le înmîna celor în cauză. Manifestele și instrucțiunile mai importante nu se expediază prin poștă ci prin curieri, anume pregătiți, bine instruiți și cunoscători ai împrejurărilor din județ¹. Referitor la cheltuielile pentru sprijinirea propagandei comuniste în același raport se arată : „...cu ocazia deplasărilor, ajutorarea unui membru arestat sau cu ocazia desfășurării propagandei, cheltuielile se acoperă din sumele încasate prin colecte, sume care apoi, după cum sîntem informați, li se restituie de către centru...”².

Cu toate măsurile luate pentru împiedicarea acțiunilor partidului comunist, înfruntînd teroarea, riscîndu-și libertatea și viața, cei mai buni fii ai săi au luptat pentru creșterea prestigiului lui și a influenței sale în rîndurile maselor largi muncitoare.

Adresîndu-se muncitorilor, țăranilor și tineretului printr-un manifest din 1931, Comitetul regional Valea Jiului al Partidului Comunist Român arată : „Partidele burgheze, autoritățile au luptat în timpul alegerilor într-un strîns front unic contra puterii muncitorilor și țăranilor grupați în jurul Blocului muncitoresc și țărănesc, care astăzi stă sub conducerea Partidului Comunist. Propaganda noastră de luminare este înăbușită, tovarășii noștri sînt bătuiți pînă la moarte... iar alții sînt arestați și aruncați prin închisori. Tovarăși! Stăm în fața noului atac, cînd ne așteaptă o teroare nouă și mai singeroasă, schingiuiți, subjugare, concedieri etc. Pentru aceasta pregătiți-vă de luptă. Inscriveți-vă în Partidul Comunist, în Uniunea Tineretului Comunist, în Sindicatele Unitare. Organizați comitetele de luptă pentru conducerea luptelor voastre duse pentru cerințele voastre, zilnice și generale. Porniți lupta imediată : pentru punerea în libertate a celor arestați, contra teroarei fasciste, contra concedierilor, pentru reprimirea celor concediați, contra evacuărilor din locuințe, pentru răsturnarea dictaturii fasciste, pentru guvern muncitoresc”³.

Intr-un alt manifest, al Ajutorului Roșu din România — după ce se demască fărâdelegile regimului burghezo-moșieresc, care a pornit o amplă campanie de represiune împotriva luptătorilor comuniști care „zac în celulele Doftanei, hrînindu-se cu alimente crude ca fiarele sălbatice și stingîndu-se puțin cîte puțin”⁴ — se face un apel la luptă contra dictaturii fasciste, contra regimului ucigător din închisori, contra asasinării conducătorilor muncitorimii, contra justiției de clasă, contra tuturor legilor antiumcătorești și antițăărănești, contra asupririi naționale, pentru amnistie generală politică, pentru guvern muncitoresc român.

La 6 septembrie 1933, Legiunea de jandarmi Hunedoara informează parchetul că în comuna Bîrcea Mică s-a găsit un manifest intitulat „Brazda”, care are trecut pe prima pagină apelul chemării comuniste „Proletari din toate țările, uniți-vă!”⁵. Acesta se încadrează în acțiunea de propagandă comunistă ce a fost lansată de către Uniunea Tineretului Comunist cu ocazia încorporărilor. În 1936, Comitetul județean Hunedoara al Partidului Comunist Român lansează un apel prin care, adresîndu-se muncitorilor, micilor meseriași, țăranilor și intelectualilor, printre altele, face chemarea ca aceștia să se înscrie în rîndurile Partidului Comunist.

Intr-o dare de seamă asupra stării de spirit a populației din județul Hunedoara, întocmită de poliția din Deva, la capitolul „stare politică”, se arată : „Mișcarea comunistă s-a manifestat prin răspîndirea de manifeste în noaptea de 27 — 28 septembrie a.c. în localitățile : Simeria, Peștișu Mic, Cristur și colonia Ceangăilor din orașul Hunedoara. Aceste manifeste, scrise în limba română și maghiară, atacă garda de fier, pe care o denumește „trădătoarea muncitorimii”, precum și pe capul statului. Prin manifestul intitulat „Muncitori, țărani, intelectuali, soldați și marinari”, Comitetul Central al Partidului Comunist Român, atacînd capul statului și garda de fier îndeamnă populația la greve politice, demonstrații de stradă etc.

Un alt manifest răspîndit este intitulat „Proletari din toate țările, uniți-vă!”.

Din cuprinsul manifestelor de mai sus se constată că mișcarea comunistă a pornit la o acțiune hotărîtă contra noului regim, încercînd, printr-o propagandă

1. Arh. St. Deva, fond. Parchetul tribunalului Hunedoara, dos. 608/1931.

2. Ibidem.

3. Ibidem.

4. Idem, dos. 620/1931.

5. Idem, dos. 332/1933.

directă discreditarea atît a regimului legionar cit şi a conducătorului statului“⁶. Cum era de aşteptat, măsurile de reprimare împotriva unor asemenea acţiuni nu au întîrziat să se arate, dar comuniştii au stat întotdeauna pe poziţiile cele mai înaintate, înfruntînd teroarea şi găsind în permanenţă metodele de luptă corespunzătoare. Caracteristic acestui fapt sînt cele ce se desprind din conţinutul unui buletin informativ, pe care la 1 februarie 1936, Chestura de poliţie din Deva îl înaintează forului superior. „În urma înfiinţării unei secţii de deţinute politice — se arată în sus-numitul buletin — la penitenciarul din localitate (evident e vorba de Deva), unde au fost mutate deţinutele comuniste din închisoarea de femei Mislea, acest oraş a început să fie inundat de o seamă de vizitatori ai acestor deţinute pentru a vorbi cu ele, vizitatori care au luat contact cu comuniştii din localitate încercînd să întreprindă o mişcare în favoarea acestor deţinute, care la 19 ianuarie a.c. au început să protesteze prin vociferări contra regimului din închisoare şi astfel în noaptea de 22—23 ianuarie s-au răspîndit în oraş mai multe manifeste comuniste, care au fost aruncate prin curţile locuitorilor... Datorită acestui fapt mişcarea comunistă din acest oraş încearcă să activeze din nou provocînd mereu frămîntări în sinul populaţiei“⁷.

Şi, într-adevăr, această mişcare s-a produs, pentru că, la 18 martie 1936, conducerea penitenciarului din Deva, adresîndu-se în scris primului procuror al judeţului arată: „...deţinutele comuniste încă din săptămîna trecută încearcă să tulbure liniştea în penitenciar prin a cînta în cor, prin dormitoare şi coridor diferite cîntece comuniste şi Internaţionala... La un semnal dat au început să strige, cerînd drepturi politice şi anume să primească gazetele şi alimentaţie mai bună. Ele vociferează încontinuu, la intervale de 15 minute cerînd următoarele: 1. Cerem regim politic la Dofţana, 2. Jos cu bătaia de la Dofţana, 3. Cerem alimente tovarăşilor, 4. Cerem să se admită cereri colective“⁸.

A doua zi, datorită sprijinului şi legăturilor pe care le aveau cu comuniştii din oraş, deţinutele comuniste din penitenciar, reuşesc ca şi ele să înainteze primului procuror o cerere în care se arată: „Subsemnatele 44 deţinute politice din închisoarea Tribunalului Deva, protestăm energic contra faptului că la chemarea noastră repetată pentru a expune revendicările noastre, Domnul director al închisorii n-a venit, ba a luat măsuri arbitrare în contra noastră, a refuzat să trimită o procură, astfel a oprit o afacere judiciară, care n-a putut suferi nici o întîrziere. În felul acesta este reţinută o tovarăşe, care a trebuit să se elibereze la 12 martie a.c. În acelaşi timp nu ne-a dat ziarul „Universul“, aprobat de Direcţia generală a penitenciarelor.

Afară de aceasta, a fost bătut un tovarăş şi băgat în lanţuri într-un focar de tifos, într-un beci murdar şi întunecos. Protestăm cu toată hotărîrea noastră contra acestor măsuri şi cerem ca Dumneavoastră, în calitate de reprezentat al justiţiei, să veniţi urgent pentru anchetarea acestor fapte“⁹. Cererea este semnată de toate cele 44 deţinute comuniste, printre care remarcăm şi pe cunoscuta luptătoare Olga Bancic.

Astăzi, cînd poporul nostru este singurul stăpîn pe soarta sa, cînd pe meleagurile hunedorene, ca şi în întreaga ţară, viaţa s-a schimbat, cînd energia revoluţionară este îndreptată spre construirea vieţii noi, gîndurile noastre se îndreaptă spre cei mai buni fii ai poporului, spre comunişti, cei ce au ţinut mereu aprinsă torţa luptei pentru fericirea poporului, sacrificîndu-şi chiar şi viaţa pentru înfăptuirea acestor înălţătoare idealuri.

PAGES DE CHRONIQUE DE LA LUTTE DES COMMUNISTES DANS LE DEPARTEMENT HUNEDOARA

R é s u m é

Dans cet article au titre significatif l'auteur souligne que la lutte de la classe ouvrière dans la zone de Hunedoara représente la continuation de celle menée depuis des siècles par les meilleurs éléments de la population. A l'aide de citations tirées des documents du temps, l'auteur décrit la lutte de la classe ouvrière, ayant à leur tête les communistes, au moment de la grève générale de 1920 et, plus tard, lors de la constitution des premières cellules communistes dans le département de Hunedoara, lutte en rapport avec la crise économique de surproduction de 1929—1933, avec l'infiltration du fascisme en Roumanie, etc. A noter, parmi les données les plus significatives de l'étude, des rapports officiels du temps se plaignant de „la propagation des idées communistes“, de „l'organisation de la propagande communiste“, etc. Des manifestes du Comité Central du parti, des organes locaux du parti ou de l'„Aide rouge“ constituent des témoignages frappants de la lutte menée par les communistes de Hunedoara, à côté de la classe ouvrière dans son ensemble, pour libérer les masses de l'exploitation capitaliste.

6. Arh. St. Deva, fond. Chestura de poliţie Deva, dos. 44/1936.

7. Arh. St. Deva, fond. Parchetul tribunalului Hunedoara, dos. 361/936.

8. Ibidem.

9. Ibidem.